

## บทที่ 1

### บทนำ

#### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวเป็นสถาบันแรกเริ่มที่จะคอยทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ให้ความรักแก่เด็ก และถ้าจะกล่าวถึงความเป็นครอบครัวแล้ว แต่ละครอบครัวนั้นย่อมแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นจำนวนสมาชิกภายในครอบครัว ช่วงห่างของอายุที่ต่างกันหรือช่องว่างระหว่างวัยของสมาชิกภายในครอบครัว วัฒนธรรมประเพณีและสิ่งแวดล้อมที่ต่างกันส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ ทศนคติ พฤติกรรม และบุคลิกภาพของเด็กทำให้เด็กต้องปรับตัว อีกทั้งสัมพันธภาพภายในครอบครัวก็ยังเป็นตัวบ่งชี้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวที่แสดงถึงความอบอุ่นที่เด็กควรจะได้รับ หากแต่การเลี้ยงดูเด็กไม่เพียงแต่ให้ความรัก ความอบอุ่นทั้งทางกายและจิตใจเท่านั้น ยังต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการแต่ละขั้นแต่ละวัยด้วย เพื่อที่เด็กจะได้รับการดูแลเอาใจใส่หล่อเลี้ยงมาจากความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจเติบโตไปเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ และการให้ความสำคัญในการทำ ความเข้าใจกับพัฒนาการแต่ละวัยของเด็กยังช่วยให้เราได้เตรียมพร้อมรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นตามมาได้ และวัยที่มีปัญหาการปรับตัวมากที่สุดก็คือวัยรุ่น สุชา จันทน์เอม (2541, หน้า 87) วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ระหว่างวัยเด็กและผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่จะเลือกทิศทางการเดินของตนเอง ถ้าวัยรุ่นได้รับการเลี้ยงดูในวัยเด็กมาเป็นอย่างดีเขาก็จะก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ด้วยความมั่นคง แต่ถ้าพ่อแม่เลี้ยงดูเขาไม่ดี เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น ความหวังใจจากพ่อแม่ และถ้าสิ่งแวดล้อมไม่ดีอีกด้วยแล้ว โอกาสที่เด็กจะสร้างปัญหาให้แก่สังคมย่อมมีมาก ซึ่งอาจจะ เป็นเพราะเด็กขาดประสบการณ์หรือขาดความยังคิดตามลักษณะของวัยรุ่นที่เรียกว่าพายุบุแคมรวม อยู่ด้วยก็ได้ และ สุชา จันทน์เอม (2541, หน้า 74) ในระยะที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือ วัยเด็กตอนปลาย ถ้าเด็กระยะวัยนี้ได้รับการเลี้ยงดูมาดี เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นก็จะมีปัญหาน้อยและเมื่อผู้ใหญ่ปฏิบัติตัวต่อเด็กวัยรุ่นนี้อย่างเหมาะสม เขาก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ อิริคสัน (Erickson อ้างถึงใน เลขา ปิยะอัจฉริยะ, 2339, หน้า 571) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กอายุ 6-12 ปี ว่าถ้าเด็กประสบความสำเร็จในสิ่งที่เขากระทำแล้ว ความสำเร็จนั้นจะทำให้เด็กมีความขยันและยังเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเอง แต่ถ้าเด็กประสบความสำเร็จล้มเหลวบ่อย ๆ เขาก็จะเกิดปมด้อย และลดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งจะทำให้เด็กพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีในพัฒนาการขั้นต่อ ๆ ไปไม่ได้ คือใน

ชั้นวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ ฉะนั้นการเตรียมพร้อมสำหรับก้าวต่อไปของชีวิตในวัยนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

จากสถิติเด็กที่อยู่ในความอุปการะของสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลทั่วประเทศ ในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 พบว่ามีจำนวนเด็กทั้งหมด 4,523 คน และเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 พบว่ามีจำนวนเด็กทั้งหมดถึง 6,312 คน (กองสงเคราะห์เด็กและบุคคลวัยรุ่น กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2542 ถึง 1,789 คน ในระยะเวลาเพียง 3 ปี คิดเป็นร้อยละที่เพิ่มขึ้นมาเท่ากับ 28.34 % ทั้งนี้ยังไม่รวมองค์กรเอกชนทั่วประเทศ เด็กเร่ร่อนจำนวนมากตามท้องถนน ใต้สะพานลอยรถวิ่ง บนสะพานลอยคนข้าม ตามป้ายรถเมล์ กองขยะหรือสถานที่อื่น ๆ และเด็กที่ฝากพระเลี้ยงดูตามวัดวาอารามต่าง ๆ ซึ่งจำนวนเด็กที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นนี้ เป็นจำนวนเพิ่มขึ้นในอัตราที่น่าวิตกสำหรับบุคคลซึ่งอยู่ในวัยที่ควรจะได้รับความรัก การเอาใจใส่และการศึกษาที่ดีที่จะนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสถานสงเคราะห์ของรัฐบาลหรือเอกชน จะมีบุคลากรและเจ้าหน้าที่ให้ความช่วยเหลือเด็กในสถานสงเคราะห์และให้บริการดูแลทางด้านความจำเป็นขั้นพื้นฐานหรือปัจจัยสี่ได้อย่างดีและครบถ้วนแล้ว หากแต่ความต้องการด้านจิตใจ ความรัก ความเข้าใจ การมีปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งที่หล่อหลอมความรู้สึกที่ดีต่อตนเองในตัวเด็ก สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถสมบูรณ์ได้ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดในด้านบุคลากรที่ความรู้ความเข้าใจในปัญห จำนวนเด็ก งบประมาณ เป็นสิ่งที่ยากที่บุคลากร เจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์จะให้ความรักความอบอุ่นแก่เด็กทุก ๆ คน ได้เหมือนครอบครัวที่มีพ่อแม่และสมาชิกภายในครอบครัว การที่เด็กขาดความสัมพันธ์ที่อบอุ่นจากครอบครัวที่แท้จริงนี้ ทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น มองตนเองว่าเป็นคนไม่มีค่า ไม่ยอมรับตนเอง ขาดความมั่นคงทางอารมณ์และจิตใจ รู้สึคว่าตนมีปมด้อยหรือไม่ทัดเทียมกับผู้อื่น อีกทั้งเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์จะมีหลายช่วงอายุ ช่วงอายุที่จะต้องปรับตัวมากที่สุดคือช่วงวัยรุ่น เพราะเด็กวัยรุ่นเหล่านี้เป็นเด็กที่มีปัญหามากมายประการที่ทำให้ถูกแยกออกจากครอบครัวเดิมของตน เช่น พ่อแม่ยากจนไม่สามารถเลี้ยงดูได้ เป็นเด็กกำพร้าหรือสาเหตุอื่น ๆ ซึ่งทำให้ต้องมาอยู่ในสถานสงเคราะห์ เด็กวัยรุ่นเหล่านี้จะขาดความรัก ความสนใจและความอบอุ่นซึ่งควรจะได้รับจากครอบครัว อันเป็นเหตุให้เด็กมีสภาพอารมณ์แตกต่างไปจากเด็กที่อยู่ตามบ้าน เด็กวัยรุ่นเหล่านี้มักมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับตนเอง มองเห็นว่าตนเองไม่มีค่า สมตรง (Strang, 1957, p. 78) เด็กวัยรุ่นส่วนมากมักนำตนเองไปเปรียบเทียบกับบุคคลอื่น ถ้าการเปรียบเทียบไม่เป็นที่พึงพอใจ ก็จะรู้สึกไม่พอใจตนเอง และเกิดความรู้สึกคับข้องใจอันเป็นลักษณะหนึ่งของการไม่ยอมรับตนเอง แกรรสัน (Garrison, 1956, p. 15) เด็กเหล่านี้จะมีความรู้สึกคับข้องใจที่ตนไม่มีพ่อแม่คอยดูแลเอาใจใส่ ปราศจากความรักใคร่ใกล้ชิดกับผู้อื่น เด็กบางคนมีปัญหาด้าน

พัฒนาการเสื่อมถอย ซึ่งตรงกับการศึกษาของวิการ์ตัน วรรณยุกต์กิจ (2531) ที่ศึกษากรณีเด็กกำพร้า อายุแรกเกิดถึงห้าปี พบว่าเด็กเหล่านี้มีปัญหาทางด้านพัฒนาการควบคู่ไปกับปัญหาทางอารมณ์ ทำให้มีพัฒนาการช้าหรือชะงักงันอันเนื่องมาจากการขาดความรักความอบอุ่นจากมารดา และการศึกษาของจงกลณี สุกกรี (2528, หน้า 23 - 25) พบว่าเด็กในสถานสงเคราะห์มีปัญหาเนื่องจากพื้นฐานทางอารมณ์ จิตใจและสติปัญญาของเด็ก เด็กส่วนใหญ่ มีอารมณ์ไม่มั่นคง ขาดความรักความอบอุ่นทางจิตใจ ทำให้การพัฒนาเด็กเป็นไปด้วยความยากลำบาก และเด็กบางคนแสดงพฤติกรรมของการไม่มีความสุข แอดเลอร์ (Adler, 1973. online [Http://www.bsmi.org/](http://www.bsmi.org/)) กล่าวว่าไว้ว่าความอ่อนแอในแต่ละคนของคนที่มีปมด้อยในตนเองนั้น มีมากน้อยไม่เท่ากัน บางคนไม่สามารถขยายชีวิตตัวเองออกไปในสังคมได้เพราะเขาจะถูกจำกัดด้วยข้อห้ามของตัวเองซึ่งนั่นเป็นความคิดความรู้สึกของคน ๆ นั้น ชีวิตการทำงานหรือความรักของบางคนก็อาจจะทุกข์ทรมานจากความรู้สึกที่มีปมด้อยในตนเอง ที่มันเป็นทั้งความกลัวและความไม่ปลอดภัยในการที่จะแสดงความรู้สึกที่แท้จริงออกไป ทำให้อาจเกิดมีอาการทางกายด้วย เช่น ตกใจ พุดติดอ่าง ร้องไห้ พร่ำบ่น กลัว ชีตเขียว หน้าแดง หายใจสั้น ๆ หรือมีอาการทางกระเพาะอาหารและลำไส้ ปัสสาวะบ่อย ปัญหาทางเพศ ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ อ่อนแรงและคนที่ทุกข์ทรมานจากความรู้สึกที่มีปมด้อยมากจะมีอัตราการฆ่าตัวตายสูง การที่เด็กมีความรู้สึกขาดความรักความอบอุ่น รู้สึกด้อยกว่าหรือไม่เท่าเทียมกับคนอื่น ความรู้สึกเหล่านี้จะสะสมจนเป็น ปมด้อยและส่งผลในระยะยาวต่อลักษณะของอารมณ์ การแสดงออกทางพฤติกรรมและมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสมได้ ทั้งนี้อาจเพราะจากการขาดตัวแบบที่ดีในการเรียนรู้และยึดเหนี่ยว ซึ่งในวัยเด็กจะเรียนรู้จากการเลียนแบบและลอกเลียนแบบตามกลุ่มเพื่อให้ตนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและสังคม บางครั้งเด็กที่มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองเหล่านี้บางคนจะรู้สึกเกลียดชังพ่อแม่ที่ทำให้ต้องเผชิญชะตากรรมด้วยตนเองในขณะที่ตนเองก็โหยหาความรักและต้องการ บางคนจะรู้สึกว่าโลกเป็นศัตรูต่อเขาจึงต้องเป็นศัตรูกับโลกให้สาสม โดยมีเจตคติว่าทุกคนไม่ชอบตนดังนั้นจึงต่อสู้ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิต่าง ๆ และความสำเร็จในการแก้แค้น แอดเลอร์ (Adler, 1964 อ้างถึงใน Corey, 2000, หน้า 192) ได้ให้ความเห็นว่าความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองเกิดจากความรู้สึกไม่สมบูรณ์หรือความไม่สมบูรณ์แบบที่เกิดขึ้นในประสบการณ์ชีวิต เด็กจะรู้สึกมีปมด้อยในตนเองเมื่ออยู่ในพัฒนาการระดับขึ้นอายุของเขา และเมื่อเขาได้มาถึงในขั้นพัฒนาการที่เป็นเป้าหมายก็จะ รู้สึกด้อยอีกครั้ง จึงมีการชดเชยความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองโดยการทำสิ่งที่แสดงความยิ่งใหญ่ออกมาจนบางครั้งมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับ เอกสไตน์และบาร์ธ (Eckstein & Baruth, 1996 อ้างถึงใน Corey, 2000, หน้า 192) ว่าความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง (Inferiority) นั้นคู่กับความปรารถนาในความยิ่งใหญ่ (Superiority) และจะถูกผลักดันโดยความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองนั่นเอง ประภาศน์ อวยชัย (2517, หน้า 5-7) ให้ความเห็น

เกี่ยวกับเด็กที่มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองว่า ในทางจิตวิทยาเด็กพวกนี้จะเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ มักมองโลกในแง่ร้าย เห็นผู้อื่นเป็นศัตรูหรือเข้าใจผิดคิดว่าถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม ทำให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองโดยเกิดความรู้สึกอยากแสดงฤทธิ์เดชในทางชั่วร้ายอยู่แล้ว ถ้ายังมาถูกใครล้อเลียนก็ยิ่งเสมือนเอาน้ำมันมาราดไฟและ ได้กระทำผิดทางอาญาขึ้นเป็นจำนวนไม่น้อย และสอดคล้องกับแซฟเฟอร์ และคูนด์ตัน (Schafer & Kundton, 1970 อ้างถึงใน ประภาศน์ อวยชัย 2517, หน้า 5-7) สาเหตุหนึ่งที่มีผลทำให้เด็กและวัยรุ่นกระทำผิดหรือมีพฤติกรรมออกนอกกลุ่มนอกทาง (deviant behavior) คือการมีความรู้สึกเป็นปมด้อยด้านร่างกาย ทำให้เด็กคิดมากไม่สบายใจ เกิดความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง เมื่อสะสมอยู่ในตัวเด็กเป็นเวลานาน อาจนำไปสู่ความบกพร่องทางจิตใจได้ นอกจากนี้เมื่อคุณติผลการศึกษาทดสอบระดับเขาวน-ปัญญาของเด็กที่กระทำผิด กุลชติ ลูกกะณะเกตุ (2520 อ้างถึงใน ประภาศน์ อวยชัย, 2517, หน้า 5-7) จะเห็นว่าเด็กที่กระทำผิดจะมีระดับเขาวน-ปัญญาระหว่างปานกลาง ทึบ และทึบมาก พวกที่มีปัญญาทึบกระทำผิดส่วนใหญ่ เพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถูกชักจูงจากผู้ใหญ่ ส่วนพวกระดับปัญญาปานกลางสาเหตุมาจากอื่น ๆ เช่น เกิดจากอารมณ์ของตนเองเพราะเด็กมี ปมด้อย มีร่างกายพิกลพิการ เด็กมีปัญหาในการปรับตัว มีความผิดปกติทางอารมณ์เพศ มีปัญหาขาดการเลี้ยงดูให้ถูกทาง โดยเฉพาะทางด้านศีลธรรม และจริยธรรม เด็กคบเพื่อนชั่วและสภาพครอบครัวยุ่งเหยิงแตกแยก เป็นต้น สวามี สัตยานันทบุรี (2513, หน้า 197-200) ได้แบ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดปมด้อยขึ้นนั้น แยกได้เป็นประเภทใหญ่ 2 ประเภท กล่าวคือ ประเภทหนึ่ง ได้แก่กรณี ที่ก่อให้เกิดปมด้อยขึ้นตั้งแต่เยาว์วัยทีเดียว เช่น ความพิการ ตั้งแต่เด็กเริ่มรู้จักโลกก็ได้รับความกระทบกระเทือนในเรื่องความต่ำต้อยของตน และประเภทที่สอง ได้แก่กรณีที่เกิดปมด้อยขึ้นเมื่อบุคคลเจริญวัย คือเมื่อเข้าสู่วัยพอที่จะเข้าใจในเหตุผลได้ และสวามี สัตยานันทบุรี (2513, หน้า 57-58) ยังได้รวบรวมกระแสดความต่าง ๆ เกี่ยวกับปมด้อยไว้ว่า ปมเกิดขึ้นจากอารมณ์ที่มีมาแต่เหตุการณ์ ซึ่งผ่านความสำนึกแต่อย่างเดียว และไม่มีปัญญากลับกรองให้ก่อนที่จะถึงจิตไร้สำนึก แต่เนื่องจากจิตสำนึกของผู้ใหญ่มักมีปัญญากลับกรองเหตุการณ์ภายนอก และจิตสำนึกของเด็กนั้นไม่มีเครื่องกลับกรอง จากส่วนนี้ จะเห็นว่าความรู้สึกมีปมด้อยนั้นค่อย ๆ เกิดขึ้นทีละนิดและสะสมอยู่ในส่วนของจิตใต้สำนึกเรื่อยมา และอาจจะเกิดอาการที่แสดงออกมาทางกายได้ หรือถึงแม้ว่าจะไม่ได้แสดงออกมาทางกายเมื่อเวลาผ่านไปปมความรู้สึกนั้นก็ยังคงอยู่ หากมีเรื่องรบกวนหรือสิ่งใดมาสะกิดก็จะรู้สึกเช่นนั้นอีกและไม่ลบเลือนไปจากจิตใต้สำนึก และจะเป็นอันตรายมากหากบุคคลนั้นไม่สามารถหยุดยั้งความคิดแง่ลบและอารมณ์ชั่ววูบของตนได้ อาจก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน หากว่ามี การขจัดปมหรือเพียงแค่ลดปมเหล่านั้นออกจากจิตใจได้บ้าง คงเป็นสิ่งที่จะช่วยทำให้ชีวิตที่อยู่ในปัจจุบันมีความสุขได้ไม่มากนักน้อย ดังนั้นควรให้ความสนใจและร่วมมือกันป้องกันแก้ไขปัญหา

เกี่ยวกับบุคคลที่มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ปัญหาอื่น ๆ เกิดขึ้นตามมา

ผู้วิจัยเห็นว่าเด็กที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เป็นเด็กที่ต้องการความรัก ความอบอุ่นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะสืบสาเหตุมาจากปมด้อยที่สั่งสมมาและรู้สึกว่าตนเองด้อยกว่าผู้อื่น และการที่มีครอบครัวไม่เหมือนเพื่อน ๆ จะทำให้เด็กรู้สึกสับสน มีปมด้อย ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดความภาคภูมิใจในตนเองและความเป็นเอกลักษณ์แห่งตน ทำให้มีสภาพอารมณ์ไม่มั่นคง สติปัญญาและการพัฒนาการจึงแตกต่างจากเด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติ การให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมซึ่งต้องใช้สติปัญญาในการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ กับเด็กกลุ่มนี้ เป็นการฝึกให้เด็กรู้จักคิดได้หลายแง่หลายมุม รู้จักแยกแยะความคิดที่มีเหตุผลกับความคิดที่ไม่มีเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีการปรับเปลี่ยนอารมณ์ มีอารมณ์ที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ไม่หมกมุ่นหรือจมอยู่กับอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมทำให้เด็กมีความสุขได้ การป้องกันช่วยเหลือจึงต้องช่วยให้เด็กมีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองลดลงและสร้างความภาคภูมิใจในตนเองเพิ่มขึ้น มองตนเองว่าเป็นบุคคลที่มีค่า มีความสามารถ มีศักยภาพที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ได้และยังเป็นการพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพในอนาคตอีกด้วย ฮอกก์ (Hauck, 1997, pp. 57-58) กล่าวว่า การลดและขจัดความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองซึ่งว่าด้วยการบำบัดพฤติกรรมทางอารมณ์ที่เป็นเหตุเป็นผลหรือเรียกว่าการบำบัดด้วยการพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม (Rational Emotive Behavioral Therapy) ซึ่งสามารถให้ประสิทธิผลสูงในการลดหรือกำจัดความรู้สึกมีปมด้อยได้ คือ การเสริมสร้างการพัฒนาความมั่นใจในตนเอง การไม่ประเมินค่าตนเองต่ำและการทำให้ผู้อื่นนับถือนั้นเป็นหนทางที่จะเอาชนะความรู้สึกด้อยนั้นได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งความรู้สึกที่นับถือตนเองต่ำไปและความรู้สึกยกย่องตนเองที่สูงไป (ความรู้สึกมีปมด้อย หรือ ปมแข็ง) ดังนั้นการให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรมจึงเป็นวิธีที่ตรงไปตรงมาในการที่จะใช้ต่อสู้กับสถานะที่มีความรู้สึกมีปมด้อยได้ วัชร ทรัพย์มี (2533, หน้า 112) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาแบบพิจารณาเหตุผลและอารมณ์เป็นกระบวนการที่ให้คำปรึกษาช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาทราบว่า อารมณ์และพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนนั้น เกิดจากความคิดที่ไม่มีเหตุผล และผู้รับคำปรึกษาสามารถปรับเปลี่ยนความคิดให้เป็นความคิดที่มีเหตุผลได้ โดยผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้ใช้สติปัญญาของตนเองให้มากที่สุดในการคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงความคิดและค่านิยมอันไม่มีเหตุผลของตนได้ จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ ทำให้อารมณ์ที่ไม่เหมาะสม เช่น เศร้า ท้อแท้ สิ้นหวัง ลดลงหรือหายไป และเมื่ออารมณ์เปลี่ยนก็จะทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนไปด้วย กล่าวคือ บุคคลจะมีอารมณ์หรือแสดง

พฤติกรรมต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น เค้นดวง วราเวทย์ (2530, หน้า 80) ได้ทำการศึกษาพบว่านักศึกษาที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพิจารณา เหตุผลและอารมณ์ มีมโนภาพเกี่ยวกับตนเองด้านส่วนรวมและในแต่ละด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านการปรับตัวทางอารมณ์ และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดีกว่านักศึกษาที่ไม่ได้รับการให้คำปรึกษา และในการเสริมสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองเพื่อลดความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองนั้น ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำให้เด็กมองเห็นถึงความสำคัญในตนเองและความสามารถที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ ก็จะทำให้เด็กมองเห็นคุณค่าในตนเอง มีการมองตนเองในทางบวก และรู้สึกว่าตนเองก็มีความคิด ความสามารถที่จะทำการงานใด ๆ ให้สำเร็จได้ มีได้ด้อยไปกว่าคนอื่น ๆ เลย และเมื่อรู้สึกต่อตนเองในทางบวกมากขึ้นเรื่อย ๆ ความคิดและความรู้สึกที่ตนเองมีปมด้อยก็จะถูกลืมและลดลงไปเรื่อย ๆ เช่นกัน

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าเด็กในสถานสงเคราะห์โดยเฉพาะเด็กก่อนวัยรุ่นมีปัญหาด้านอารมณ์ และพฤติกรรมไม่เหมาะสมร่วมด้วยซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากเด็กมีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองมาก ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการเตรียมตัวเด็กก่อนที่จะถึงในช่วงระยะที่เป็นวัยรุ่น โดยที่เมื่อเด็กก่อนวัยรุ่นมีการประเมินตนในทางบวกก็จะเติบโตเป็นวัยรุ่นที่น่ารักสดใสและสามารถเจริญสุขกับผู้ใหญ่ ที่สมบูรณ์ที่มีความสุขได้ และจากเหตุผลข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรมกับการใช้โปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเองมาช่วยลดและบรรเทาความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาแก่เด็กก่อนวัยรุ่น ในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ให้มีการปรับเปลี่ยนความคิดที่ไม่มีเหตุผลไปสู่ความคิดที่เหตุผล ประเมินตนในทางบวกและมองเห็นคุณค่าในตนเองยิ่งขึ้น เพื่อที่เด็กจะเติบโตไปสู่ผู้ใหญ่วัยที่สมบูรณ์และเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม และโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองของเด็กก่อนวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี
2. เปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม และโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองของเด็กก่อนวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี

## ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าที่ได้จะเป็นแนวทางให้บุคลากร เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับเด็กก่อนวัยเรียนในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก สถานสงเคราะห์เด็กที่มีความรู้และประสบการณ์นำไปใช้ประโยชน์ และได้นำการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรมกับโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเองไปใช้ลดความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้เด็กก่อนวัยเรียนในสถานสงเคราะห์มีความรู้สึกมีปมด้อยลดลง มีความคิดทางบวกเป็นกำลังใจให้กับตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและให้เห็นคุณค่าในตนเอง ทำให้มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

## สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะของการทดลอง
2. เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเอง และเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มควบคุม มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองในระยะหลังทดลองแตกต่างกัน
3. เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเอง และเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มควบคุม มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองในระยะติดตามผลแตกต่างกัน
4. เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง ในระยะหลังทดลองลดลงกว่าระยะก่อนทดลอง
5. เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง ในระยะติดตามผลลดลงกว่าระยะก่อนทดลอง
6. เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรม มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง ในระยะติดตามผลกับระยะหลังทดลองไม่แตกต่าง
7. เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง ในระยะหลังทดลองลดลงกว่าระยะก่อนทดลอง
8. เด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองในระยะติดตามผลลดลงกว่าระยะก่อนทดลอง

9. เด็กก่อนวัยร่นกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมกลุ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองในระยะติดตามผลกับระยะหลังทดลองไม่แตกต่าง

## ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาในครั้งนี้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มแบบพิจารณาเหตุผล อารมณ์ และพฤติกรรมและโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อความรู้สึกมีปมด้อยของเด็กก่อนวัยร่นในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี

ขอบเขตที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง สามารถแบ่งได้ดังนี้

1.1 ประชากร เป็นกลุ่มเยาวชนหญิงที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ที่มีอายุอยู่ในช่วง 9-12 ปี และมีคะแนนความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองสูงกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 โดยวัดจากแบบสอบถามความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กก่อนวัยร่นในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี และอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถีตลอดระยะเวลาการทดลองมีคุณสมบัติตามที่กำหนด และมีคะแนนความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองสูงกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 75 จากแบบสอบถามความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง และสมัครใจเข้าทดลองในครั้งนี้ได้จำนวน 23 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลาก เป็นจำนวน 18 คน หลังจากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยวิธีการจับสลากอีกครั้ง แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน

### 2. ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ได้แก่

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) สามารถแบ่งเป็น 2 ตัว ได้แก่

2.1.1 วิธีการทดลอง แบ่งเป็น 3 วิธี คือ

2.1.1.1 วิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม

2.1.1.2 วิธีการใช้โปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเอง

2.1.1.3 วิธีปกติ

2.1.2 ระยะเวลาของการทดลอง แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ

2.1.2.1 ระยะก่อนทดลอง

2.1.2.2 ระยะหลังทดลอง

2.1.2.3 ระยะติดตามผล



## 2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง

### นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีพิจารณาเหตุผล อารมณ์และพฤติกรรม (Rational-Emotive Behavioral Therapy in Group Counseling) หมายถึง กระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาช่วยเหลือผู้รับคำปรึกษาเป็นกลุ่ม โดยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นโปรแกรมการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามแนวคิดแบบ ABCDE ของเอลลิส (Ellis) สำหรับผู้รับคำปรึกษาที่มีความต้องการตรงกันหรือคล้ายกันในเรื่องของความรู้สึกมีปมด้อย จุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจในความคิดที่มีต่อตนเองเกี่ยวกับความรู้สึกขาดและด้อยกว่าผู้อื่น ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม ผู้ให้คำปรึกษาจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาได้ใช้สติปัญญารับรู้เหตุการณ์นั้นในแนวคิดใหม่ เปลี่ยนความคิดทางลบที่มีต่อตนเองเป็นความคิดที่มีเหตุผล โดยผู้ให้คำปรึกษามีบทบาทคอยชี้แนะ ชักจูง ทำทาบให้ผู้รับคำปรึกษาลองคิด

2. โปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง โปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้กรอบแนวคิดของคูเปอร์สมิธ (Coopersmith, 1981) กล่าวถึง แนวทางในการพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองไว้ 4 ประการคือ การได้รับการยอมรับนับถือ การประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย การได้กระทำในสิ่งที่สอดคล้องกับค่านิยมและความปรารถนา ลักษณะการตอบสนองต่อการถูกลดคุณค่า โดยบุคคลอาจจะปฏิเสธหรือไม่ใส่ใจกับการตัดสินใจของผู้อื่นมากนัก ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทั่วไป ด้านครอบครัว ด้านสังคม และด้านโรงเรียน ประกอบด้วยกิจกรรมที่ฝึกให้กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการเห็นคุณค่าในตนเองได้รู้จักมองตนในทางบวก มีความคิดสร้างสรรค์กล้าแสดงออก ให้เห็นความสามารถ ความสำคัญในตนเองและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เมื่อการเห็นความสำคัญในตนเองเกิดขึ้นจะส่งผลต่อการรับรู้ที่มีเหตุผลว่าตนเองก็มีได้ด้อยไปกว่าผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นที่พึงของตนเองและผู้อื่นได้ มีความพึงพอใจในตนเองและภาคภูมิใจที่สามารถปฏิบัติตนให้เป็นที่ยรักและมีความสำคัญต่อคนรอบข้าง ตลอดจนเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่นในสังคมได้

3. วิธีปกติ หมายถึง วิธีการที่เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ได้รับกิจกรรมต่างๆ ที่สถานสงเคราะห์จัดให้ตามปกติ

4. ความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง (A feeling of Inferiority Complex) หมายถึง การรับรู้ความนึกคิดต่อตนเองในทางลบซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็นด้านต่างๆ คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

5. เด็กก่อนวัยรุ่น (Pre-Adolescents) หมายถึง เยาวชนหญิงที่มีอายุ 9-12 ปี ที่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี

มหาวิทยาลัยบูรพา  
Burapha University